

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

SŁOWNIK
WEKSYLOLOGICZNY

Numer 2-3
marzec - czerwiec
1999

W średniowieczu wystarczały dwa słowa na określenie znaków bojowo-rozpoznawczych wykonanych z tkaniny i mocowanych do drzewca: *proporzec* (znak władcy) i *chorągiew* (znak oddziału wojskowego, cechu, miasta). Najbardziej znane określenia (sztaandar, flaga i bandera) weszły do słownictwa polskiego w czasie ostatnich niecących trzystu lat.

Ponieważ obecnie mamy do czynienia z kilkudziesięcioma rodzajami znaków chorągiewnych (jak by to określono w minionych stuleciach) niezbędne jest precyzyjne określenie każdego z nich. Konieczne było również znalezienie słowa, które zastąpiłoby termin „flaga” przy opisie sztaandarów, proporców, bander, chorągwi itp.

Pierwsze nowe słowo, które pojawiło się w końcu lat 50-tych to *weksylologia* - na oznaczenie dyscypliny naukowej badającej te znaki. Pochodzi od łacińskiego *vexillum* - sztaandar, chorągiew, a zaproponował je amerykański badacz dr Whitney Smith. Słowo to, jak również pochodne *weksylolog* (człowiek, który zajmuje się weksylologią) szybko zostały przyswojone w wielu językach świata, w tym w języku polskim. W druku użyte zostało po raz pierwszy przez nieżyjącego już weksylologa polskiego Jana Millera w 1963 r. (J. Miller: „Weksylologia, nowa nauka pomocnicza historii”, *Biuletyn Numizmatyczny* nr 5/1963). Dzięki naszemu koledze, Włodzimierzowi Chorążkiemu, termin ten pojawił się w *Encyklopedii Popularnej PWN*, ale niestety w formie zniekształconej (*weksykologia*). Dopiero wskutek interwencji niżej podpisanego, w następnym wydaniu tej encyklopedii słowo *weksylologia* ukazało się poprawnej formie.

Oczywistym jest, że założone w 1992 r. Polskie Towarzystwo Weksylologiczne za jeden ze swoich obowiązków uznało dbałość o poprawność używanych terminów. Dwa lata później, po okrzepnięciu organizacyjnym Towarzystwa, na spotkaniach komisji w składzie: Andrzej Bebliński, Jacek Skorupski i Alfred Znamierowski (29 stycznia i 27 lutego 1994) zatwierdzono następujące nowe słowa: *kanton* (używane już przez A. Beblińskiego przy opisie bander, na określenie pierwszej ćwiartki flagi, analogicznie jak w języku angielskim - *canton*), *czoło flagi* i *część swobodna* (na określenie pierwszej i drugiej połowy flagi, projekt A. Znamierowskiego). Ustalono wówczas również definicję pojęcia *chorągiew heraldyczna*.

Kolejne terminy zatwierdzone zostały na plenarnym posiedzeniu Towarzystwa w 1994 r. Przede wszystkim przyjęto, zaproponowane przez A. Znamierowskiego słowo *weksylium*, na oznaczenie wszelkiego typu „znaków chorągiewnych”. Zostało ono użyte po raz pierwszy w tymże roku w artykule A. Znamierowskiego w *Życiu Warszawy*. Zebrani uznali też, że należy używać, wzorem języka angielskiego, wyrażenia *bandera cywilna* (*civil ensign*) na oznaczenie bandery statku, który nie jest w składzie floty wojennej. Na nieadekwatność starego terminu *bandera handlowa*, czy jeszcze starszego *bandera kupiecka* zwracał uwagę już 18 lat temu

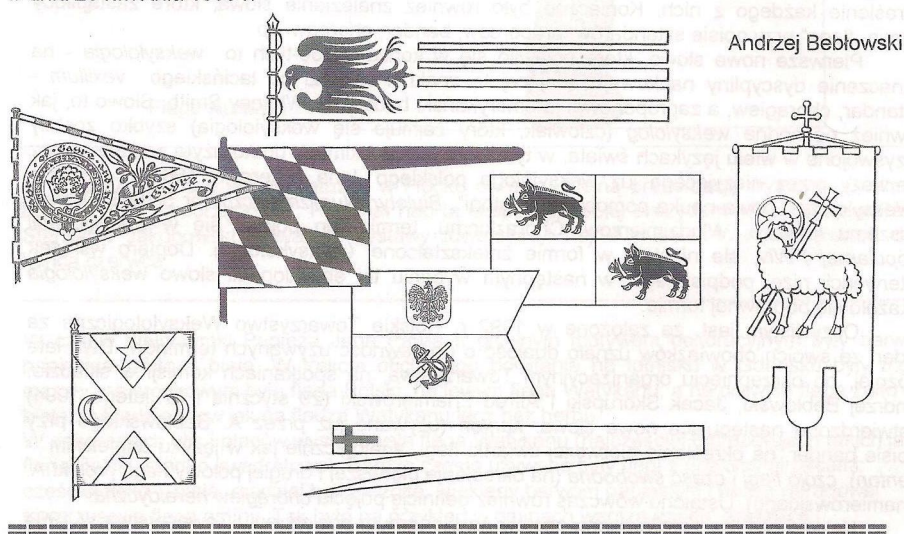
A. Beblowski (w książce *Vademecum Sygnalizacji Jachtowej*, wyd. Sport i Turystyka, 1981, rozdz. 6 - Flagi i Bandery).

Na tymże zebraniu przyjęto też terminy *weksyloid* i *głowica* (sztandar). Pierwsze słowo oznacza znak rozpoznawczy spełniający tę samą rolę co weksylium lecz wykonany z drewna, metalu lub innych materiałów, a nie z tkaniny. Jest nim np. buńczuk z włosia końskiego. Drugie słowo - *głowica* było już znane i używane wcześniej w muzealnictwie wojskowym, ale często było mylone z węższym pojęciowo słowem *groń*. Głowica może przyjmować różną postać - groń, krzyża, korony itp. W skład głowicy wchodzić może także puszka czy tuleja.

Takie były początki prac zespołowych przy ustalaniu terminologii weksylogicznej.

Oprócz wymienionych były też prace indywidualne: A. Beblowskiego z roku 1993 (we współpracy z Flag Institute), Władysława Serwatowskiego we współpracy z A. Znamierowskim (*Leksykon Flagi Ziemi*, 1994 i *Encyklopedia Flagi Ziemi*, 1997) i A. Znamierowskiego (*Stworzony do chwały*, 1995).

Na zebraniu Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego w dniu 27 marca 1999 r. utworzona została Komisja Terminologiczna w składzie: Andrzej Beblowski, Kajetan Małachowski, Władysław Serwatowski, Jacek Skorupski i Alfred Znamierowski. Komisja zebrała się po raz pierwszy w dniu 7 kwietnia i rozpoczęła prace w oparciu o wstępny zarys terminologii weksylogicznej przygotowany przez A. Znamierowskiego. Na kilku wielogodzinnych posiedzeniach bardzo szczegółowo i z dbałością o jak najlepsze zrozumienie definicji przez laików, ustalano terminy dotyczące rodzajów flag i ich kształtów oraz podziałów płata i podstawowych figur. Przedstawioną w tym numerze ostateczną wersję Komisja przyjęła w dniu 20 kwietnia 1999 r.

POLSKIE TOWARZYSTWO WEKSYLOLOGICZNE

PREZES: Alfred Znamierowski

SEKRETARZ GENERALNY: Jacek Skorupski

WICEPREZESI: Andrzej Beblowski, Michał Godlewski

SKARBNIK: Leszek Błaszczyk

Adres dla korespondencji: ul. Smolna 34 m. 8, 00-375 Warszawa.

Tel.: (0-22) 676-95-22, 827-87-23

TERMINOLOGIA WEKSYLOLOGICZNA

1. TERMINY OGÓLNE

BARWY, zestaw dominujących kolorów herbu, najczęściej godła i tarczy, np. barwy państwowe, barwy miejskie. Stosowane na FLAGACH i innych WEKSYLIACH, a także KOKARDACH, SZARFACH i draperiach.

VEXILLUM, sztandar rzymski, używany głównie w kawalerii. Kwadratowy PŁAT udrapowany u góry, na stałe przytwierdzony do poprzeczki umocowanej do DRZEWCZA tuż pod GŁOWICĄ w kształcie grota.

WEKSYLIUM, znak rozpoznawczy wykonany z tkaniny naturalnej lub syntetycznej, rzadko z papieru, mocowany do DRAŻKA, DRZEWCZA lub liny.

Weksylium najczęściej składa się z PŁATA wszytego w GURT lub zakończonego w części czołowej REKAWEM. Strona odwrotna płata jest zazwyczaj odbiciem lustrzanym strony głównej. Istnieją również weksylia (SZTANDARY oraz niektóre FLAGI i PROPORCZYKI), w których strona główna płata (awers) i strona odwrotna płata (rewers) wykonane są z dwóch oddzielnych, trwale połączonych części tkaniny o odmiennych wzorach.

Płat dużych rozmiarów może być zszyty z kilku kawałków tkaniny. Figury i godła są aplikowane, haftowane lub malowane. Weksylia o szerokości do 2 metrów mogą być drukowane.

Wszystkie weksylia dzieli się na **rodzaje**, z których najczęściej spotykanymi są: FLAGA, BANDERA, SZTANDAR, PROPORCZYK i CHORAĞIEWKA.

W poszczególnych rodzajach mogą występować szczególne **odmiany** (np. FLAGA PAŃSTWOWA, FLAGA NARODOWA, FLAGA URZĘDOWA i in.).

Część rodzajów i odmian weksyliów może mieć różne **formy** (np. FLAGA CEREMONIALNA, FLAGA STOLIKOWA) lub szczególne **kształty** (np. BANNER, GONFALON, GONFANON).

Niektóre weksylia mogą mieć określony **wzór** (np. CHORAĞIEW HERALDYCZNA, FLAGA HERBOWA).

WEKSYLOID, znak bojowo-rozpoznawczy złożony z drewnianego lub metalowego pręta i umocowanego u góry emblematu wykonanego z włosia, skóry, futra, kości, piór, drewna lub metalu (np. buńczuk). Używany od czasu utworzenia zorganizowanych społeczności do czasu pojawienia się WEKSYLIÓW. Czasem słowo weksyloid można zastąpić słowem sztandar jeśli taki znak był typowy i szeroko używany w danym wojsku (np. metalowe orły legionów rzymskich).

WEKSYLOLOG, badacz wszelkiego rodzaju WEKSYLIÓW i WEKSYLOIDÓW.

WEKSYLOLOGIA, nauka zajmująca się badaniem historii, znaczenia, kompozycji, zasad tworzenia, symboliki i użycia wszelkiego rodzaju WEKSYLIÓW i WEKSYLOIDÓW. Termin ten łączy łacińskie *vexillum* (sztandar) i greckie *logos* (nauka).

2. PODZIAŁ WEKSYLIÓW

- (f) - forma
- (k) - kształt
- (o) - odmiana
- (r) - rodzaj
- (w) - wzór

BANDERA, (r), weksylium używane wyłącznie dla oznaczenia przynależności państwowej statków i okrętów. Noszona najczęściej na DRZEWCU RUROWYM.

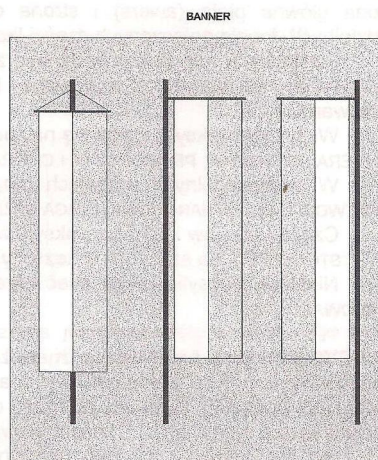
BANDERA CYWILNA, (o), bandera określająca przynależność państwową statków przewożących towary, pasażerskich, promów, statków rybackich, jachtów itp. Dawniej nazywana banderą kupiecką, od XIX w. banderą handlową.

BANDERA JEDNOSTEK POMOCNICZYCH MARYNARKI WOJENNEJ, (o), bandera określająca przynależność państwową statków wykonujących usługi dla marynarki wojennej.

BANDERA WOJENNA, (o), bandera określająca przynależność państwową okrętów wojennych oraz jednostek pomocniczych marynarki wojennej (jeśli nie ustanowiono odrębnej BANDERY JEDNOSTEK POMOCNICZYCH MARYNARKI WOJENNEJ).

BANNER, (k), prostokątne weksylium wieszane pionowo. Mocowane do poprzeczki zawieszanej centralnie u góry MASZTU lub do ruchomej poprzeczki, która może się okręcać wokół masztu. W pierwszym przypadku górna część płata musi być po lewej stronie dla patrzącego na maszt, w drugim przypadku górna część płata musi być od strony masztu. W obu przypadkach herb lub godło muszą być umieszczone we właściwej pozycji.

CHORĄGIEW, (r), dawne weksylium istniejące tylko w jednym egzemplarzu, do XVIII w. najbardziej rozpowszechniony rodzaj znaku bojowo-rozpoznawczego, złożony z płata (z malowanym lub aplikowanym godłem) na stałe przymocowanego do drzewca. W średniowieczu znak oddziału wojskowego (chorągwi), wystawianego przez władcę, biskupstwo, miasto, cech lub ród, później nazwa wszelkich znaków używanych na lądzie, m.in. przez pododdziały wojskowe, władcę, ziemie, parafie, miasta, cechy itp. W związku z reformami w wojsku, w XVIII w. wprowadzono rozróżnienie między chorągwią (znak piechoty) a sztandarem (znak kawalerii). Obecnie niewłaściwe jest używanie terminu „chorągiew” na określenie innego weksylium, niż CHORĄGIEW KOŚCIELNA.

CHORAĞIEW KOŚCIELNA, (r), weksylium w formie GONFALONU, zdobione haftem i malowidłami; używana w procesjach i innych uroczystościach religijnych.

CHORAĞIEWKA, (r), mała flaga, często z materiału innego niż tkanina.

CHORAĞIEWKA SAMOCHODOWA, (f), weksylium będące znakiem głowy państwa, dostojników państwowych oraz dowódców lub specjalistycznych służb wojskowych; umieszczane na pręcie mocowanym do nadwozia samochodu. W wojsku używana na pojazdach w czasie pokoju i na polu walki.

FARTUCH, (r), weksylium zawieszone na boku bębna lub werbla w reprezentacyjnych orkiestrach wojskowych, miejskich, organizacyjnych itp.

FLAGA, (r), weksylium mocowane do DRZEWCZA lub liny; najbardziej rozpowszechniony rodzaj weksyliów używanych na lądzie, a na morzu znak przysługujący wojskowym (FLAGA RANGOWA), dostojnikom państwowym (FLAGA FUNKCYJNA) i statkom pełniącym określony rodzaj służby (FLAGA SŁUŻBOWA).

Każde państwo i niemal każde terytorium zależne na świecie ma co najmniej jedną flagę będącą jego znakiem rozpoznawczym (FLAGA PAŃSTWOWA). W wielu państwach istnieją dwie flagi - NARODOWA i URZĘDOWA. Najczęściej różnią się tym, że flaga narodowa z herbem państwowym jest flagą urzędową.

Jedynym wyjątkiem na świecie jest polska „flaga państwowa z godłem” (błąd merytoryczny w konstytucji i ustawie; jest to herb a nie godło), która jest flagą urzędową jedynie polskich przedstawicielstw za granicą. Pełni ona również rolę BANDERY CYWILNEJ i FLAGI LOTNICTWA CYWILNEGO, a ponadto jest używana przez kapitanaty (bosmanaty) portów.

Dalsze odmiany flag oznaczających przynależność państwową w wielu państwach to FLAGA LOTNICTWA CYWILNEGO i FLAGA LOTNICTWA WOJSKOWEGO.

Własne flagi ma często poczta, służba celna i straż graniczna. W większości państw świata używane są również flagi regionalne (województw, prowincji, stanów itp.) i lokalne (powiatów, gmin, miast). Flagi mają także zazwyczaj: policja, straż pożarna, partie polityczne, instytucje społeczne i polityczne, uczelnie, firmy przemysłowe, handlowe i usługowe, stowarzyszenia i towarzystwa okrętowe (FLAGA ARMATORSKA), linie lotnicze, kluby sportowe, stowarzyszenia i osoby prywatne. Istnieją również FLAGI OKOLICZNOŚCIOWE i FLAGI SYGNALIZACYJNE.

Flagi mogą też reprezentować organizacje międzynarodowe (np. NATO, ONZ), idee (np. flaga anarchistów, flaga tolerancji, flaga Ziemi) i religie (np. flaga buddystów).

FLAGA ARMATORSKA, flaga towarzystwa żeglugowego lub przedsiębiorstwa, do którego należy dany statek handlowy lub pasażerski.

FLAGA CEREMONIALNA, (f), flaga wykonana z lepszego gatunku materiału, obszyta FRĘDZLĄ i umocowana na DRZEWCU z ozdobną GŁOWICĄ.

FLAGA FUNKCYJNA, (o), flaga przedstawicieli najwyższych władz państwowych lub wojskowych - premiera, ministra, szefa agencji państwowej, komisarza policji, szefa sztabu generalnego, generalnego inspektora sił zbrojnych itp.

FLAGA GŁOWY PAŃSTWA, (o), flaga prezydenta, króla, emira itp. Używana głównie dla oznaczenia miejsca, w którym przebywa głowa państwa (np. podnoszona na gmachu lub na głównym maszcie okrętu wojennego). Występuje też w formie CHORAĞIEWKI SAMOCHODOWEJ i FLAGI CEREMONIALNEJ.

FLAGA HERBOWA, (w), flaga z herbem umieszczonym na jednobarwnym PŁACIE.

głównym maszcie okrętu wojennego). Występuje też w formie CHORĄGIEWKI SAMOCHODOWEJ i FLAGI CEREMONIALNEJ.

FLAGA HERBOWA, (w), flaga z herbem umieszczonym na jednobarwnym PŁACIE.

FLAGA LOTNICTWA CYWILNEGO, (o), flaga podnoszona na lotniskach i lądowiskach cywilnych; jeden z państwowych znaków rozpoznawczych.

FLAGA LOTNICTWA WOJSKOWEGO, (o), flaga podnoszona na lotniskach i lądowiskach wojskowych; jeden z państwowych znaków rozpoznawczych.

FLAGA NARODOWA, (o),

1. flaga narodu, narodowości, grupy etnicznej lub językowej.
2. flaga używana przez obywateli i instytucje prywatne w państwach, w których istnieje odrębna państwowa FLAGA URZĘDOWA.

FLAGA OKOLICZNOŚCIOWA, (o), flaga używana dla identyfikacji konkretnej imprezy, rocznicy, uroczystości lub innego jednorazowego wydarzenia.

FLAGA PAŃSTWOWA, (o), główne weksylium państwa, używane przez władze, instytucje państwowe, samorządowe i prywatne, a także przez obywateli. W niektórych państwach istnieją flagi odrębne dla władz i instytucji państwowych (państwowa FLAGA URZĘDOWA) oraz dla obywateli i instytucji prywatnych (FLAGA NARODOWA).

FLAGA PILOTA, (o), flaga noszona na statkach pilotowych w porcie i na redzie.

FLAGA RANGOWA, (o), flaga określająca rangę wojskową najwyższych oficerów sił lądowych (generałowie), marynarki wojennej (admiral, wiceadmiral, kontradmiral) lub lotnictwa wojskowego (generałowie). Używana na głównym maszcie okrętu wojennego, a także w formie CHORĄGIEWKI SAMOCHODOWEJ i FLAGI CEREMONIALNEJ.

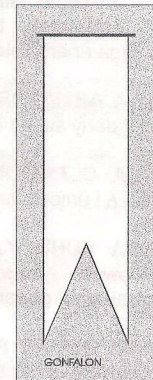
FLAGA SŁUŻBOWA, (o), flaga noszona przez statki, określająca rodzaj pełnionej przez nie służby (sanitarna, celna, łamanie lodów, pożarnicza itp.).

FLAGA STOLIKOWA, (f), weksylium niedużych rozmiarów, często w kształcie BANNERU, umocowane do drewnianego lub metalowego pręta z podstawką.

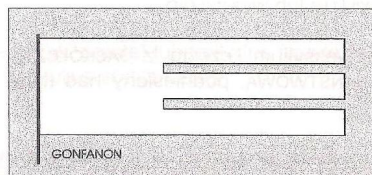
FLAGI SYGNALIZACYJNE, (o), flagi Międzynarodowego Kodu Sygnałowego oraz inne flagi używane do przekazywania informacji w sporcie, turystyce lub transporcie.

FLAGA URZĘDOWA, (o), flaga przysługująca wyłącznie władzom państwowym (państwowa flaga urzędowa) lub samorządowym (np. flaga urzędowa gminy, miasta, powiatu).

GONFALON, (k), ozdobne weksylium wieszane pionowo, zakończone u dołu JĘZYKAMI oraz FRĘDZLĄ i CHWASTAMI.

GONFANON, (k), prostokątne, długie (proporcje 1:3 - 1:6) weksylium z dwoma do sześciu JĘZYKAMI PROSTYMI, rzadziej JĘZYKAMI OSTRYMI.

KORNET, (r), dawne weksylium o proporcjach zbliżonych do kwadratu, zakończone JASKÓŁCZYM OGONEM, istniejące tylko w jednym egzemplarzu; znak oddziału lub pododdziału kawalerii.

PŁOMIEŃ, (r), małe weksylium mocowane na trąbce sygnałowej. Używane głównie w wojsku.

PROPORCZYK, (r), nieduże weksylium, najczęściej trójkątne lub z JASKÓŁCZYM OGONEM.

PROPORCZYK DOWÓDCY, (o), proporzec określający dowódcę zgrupowania okrętów (dywizji, brygady, flotylli, dywizjonu, grupy), który jest na pokładzie danego okrętu.

PROPORCZYK FUNKCYJNY, (o), proporzec określający funkcję członka zarządu klubu żeglarskiego.

PROPORCZYK JACHTOWY, (o), na ogół trójkątny proporzec określający przynależność właściciela jachtu do klubu żeglarskiego.

PROPORCZYK KAWALERYJSKI, (o), używany w kawalerii proporzec określający jednostkę wojskową (np. pułk), trwale umocowane do lancy.

PROPORCZYK KLUBOWY, (o), proporzec trójkątny, rzadziej prostokątny, w barwach i z emblematem klubu sportowego.

PROPORCZYK RANGOWY, (o), proporzec określający rangę oficerów klubu jachtowego.

PROPORZEC, (r),

1. w średniowieczu weksylium w formie GONFANONU, umocowane na włócznie; znak władcy.
2. obecnie weksylium trójkątne, często zakończone JASKÓŁCZYM OGONEM. Używane dla oznaczenia obecności na pokładzie okrętu wojennego głowy państwa, dowódcy formacji okrętów lub rangi oficera dowodzącego okrętem.

PROPORZEC DZIOBOWY, (r), weksylium kwadratowe, rzadziej prostokątne, podnoszone na dziobie okrętu wojennego w czasie postoju w porcie lub na redzie. Używa się również określić: proporzec bojowy lub proporzec marynarki wojennej.

SZTANDAR, (r),

1. weksylium istniejące tylko w jednym egzemplarzu, znak oddziału lub pododdziału wojskowego, instytucji, rady miejskiej, szkoły, stowarzyszenia itp. Składa się z PŁATĄ, którego strona główna i odwrotna mają różne wzory i wykonane są z dwóch zszytych części

tkaniny, oraz DRZEWCZA z GŁOWICĄ. Płat jest obszyty FRĘDZLĄ i na stałe przymocowany do drzewca, na ogół ozdobnymi GWOŹDZIAMI. U nasady GŁOWICY wiąże się SZARFĘ, WSTĘGĘ orderu lub ozdobne sznury z CHWASTAMI.

2. w znaczeniu historycznym VEXILLUM lub WEKSYLOID.

WIMPEL, (r), długie, trójkątne weksylium, często z JASKÓŁCZYM OGONEM. Podniesiony samodzielnie zastępuje FLAGĄ PAŃSTWOWĄ, podniesiony nad flagą państwową stanowi jej udostojnienie.

ZNAK OKRĘTOWY, (r), długie i wąskie (proporcje od 1:15 do 1:50) weksylium, trójkątne lub zwężające się i zakończone JASKÓŁCZYM OGONEM. Noszony na głównym maszcie w dzień i w nocy oznacza, że okręt wojenny jest na służbie i dowodzi nim oficer w stopniu nie uprawniającym do używania FLAGI RANGOWEJ. Nazywany również znakiem dowódcy okrętu lub znakiem marynarki wojennej.

3. CZĘŚCI WEKSYLIUM I AKCESORIA

BANDOLIER, szeroki pas ze skóry lub tkaniny, z gniazdem na DRZEWCZE; ułatwia niesienie SZTANDARU lub FLAGI CEREMONIALNEJ.

CHWASTY, pęczek skręconych nici zwisających z okrągłego lub owalnego węzła; ozdobne zakończenie sznura związanego pod głowicą SZTANDARU lub FLAGI CEREMONIALNEJ.

DRAŻEK, drewniana, metalowa lub plastikowa tyczka, do której mocuje się weksylium. Używany przy FLAGACH wywieszanych na domach i latarniach ulicznych, a także np. w czasie demonstracji.

DRZEWCZE, drążek wykonany z polerowanego drewna, do którego mocuje się SZTANDAR lub CHORAĞIEW. Składa się na ogół z dwóch części, łączonych metalową tuleją.

DRZEWCZE RUFOWE, niski MASZT na rufie statku lub okrętu wojennego, na którym podnosi się BANDERĘ.

FRĘDZLA, wąski pas ozdobnego materiału z luźno zwisającymi, skręcanymi nitkami z materiału lub metalu, najczęściej barwy złotej, rzadziej srebrnej lub innej. Używana do obszycia skrajów weksylium.

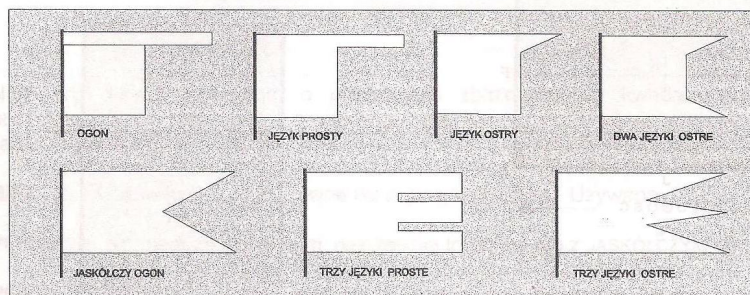
GŁOWICA, metalowa figura wieńcząca drzewce SZTANDARU lub FLAGI CEREMONIALNEJ. Najczęściej spotykane to grot, figura heraldyczna lub krzyż.

GURT, taśma z grubego płótna w którą wszywa się SKRAJ CZOŁOWY weksylium. Wewnątrz gurtu jest wszyta linka zakończona u góry pętlą, kołkiem lub metalowym karabińczykiem, służącym do umocowania na linie. Jeśli nie wszywa się linki, gurt ma w pobliżu końców umieszczone metalowe oczka, za które zaczepia się karabińczyki umocowane do liny.

GWOŹDZIE, cienkie metalowe gwoździe z szeroką płaską główką, najczęściej z grawerowanymi emblematami lub napisami; używane do umocowania SZTANDARU do DRZEWCZA. Zazwyczaj upamiętniają fundatorów i chrześnych sztandaru.

JASKÓLCZY OGON, zakończenie weksylium dwoma JEZYKAMI OSTRYMI, między którymi jest wolna przestrzeń w kształcie trójkąta.

JEZYKI, formy prostokątne (języki proste) lub trójkątne (języki ostre) pozostałe po wycięciu części materiału od strony SKRAJU SWOBODNEGO.

KOKARDA, oznaka w kształcie rozety, wykonana z materiału marszczonego ku środkowi. Barwy pochodzą od herbu i ułożone są koncentrycznie od środka do brzegu.

MASZT, wysoki słup wykonany z metalu (stal, aluminium), włókna szklanego lub drewna. Przez bloczek przy szczycie masztu przechodzi lina, do której mocuje się FLAGĘ.

MASZT SKOŚNY, metalowy lub drewniany gruby pręt umocowany pod kątem 45° - 60° do ściany budynku lub do słupa. Przez bloczek przy końcu masztu przechodzi lina, do której mocuje się FLAGĘ.

OGON, wąski pas materiału doszyty do górnego skraju PŁATA; najczęściej dwa razy dłuższy od płata.

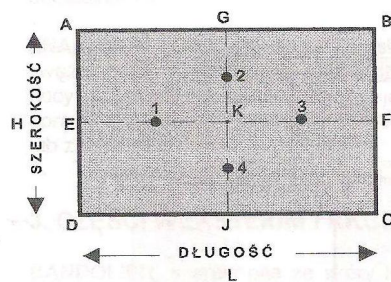
PŁAT, cała powierzchnia materiału, z którego wykonane jest weksylium. Dawniej nazywany płachtą, a u chorągwi i sztandaru bławatem.

REKAW, zawinięty i zszyty SKRAJ CZOŁA płata przez który przechodzi DRZEWCIE lub DRAŻĘK.

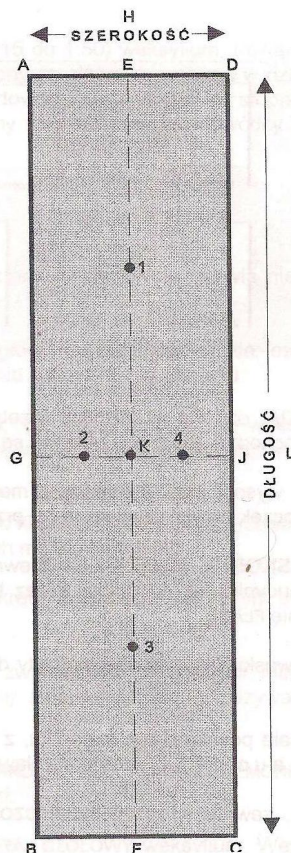
SZARFA, pas materiału w barwach herbu (np. państwowego, miejskiego); wiązana na DRZEWCIE pod głowicą SZTANDARU.

WSTĘGA, pas materiału symbolizujący order (odznaczenie) lub zasługi, mocowany pod głowicą sztandaru.

PLAT W POZYCJI NORMALNEJ
(FLAGA)

PLAT W POZYCJI PIONOWEJ
(BANNER)

AGJD - część czołowa
GBCJ - część swobodna

AD - skraj czoła
AB - skraj górny
BC - skraj swobodny
DC - skraj dolny

AGKE - góra czoła
EKJD - dół czoła
GBFK - góra części swobodnej
KFCJ - dół części swobodnej

ABFE - część górna
EFCD - część dolna

H:L - proporcje

1 - środek czoła
2 - środek części górnej
3 - środek części swobodnej
4 - środek części dolnej

5. PODZIAŁY PŁATA

5. PODZIAŁY PŁATA

PODZIAŁ POZIOMY

Przy podziale poziomym otrzymuje się **PASY POZIOME**.

Podział prosty: 1. PAS GÓRNY, 2. PAS DOLNY.

Podział dwukrotny: 1. PAS GÓRNY, 2. PAS ŚRODKOWY i 3. PAS DOLNY.

Podział wielokrotny: 1. PAS PIERWSZY, 2. PAS DRUGI, 3. PAS TRZECI, 4. PAS CZWARTY, 5. PAS PIĄTY itd.

PODZIAŁ PIONOWY

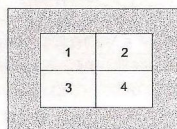
Przy podziale pionowym otrzymuje się **PASY PIONOWE**.

Podział prosty: 1. PAS CZOŁOWY, 2. PAS ZEWNĘTRZNY.

Podział dwukrotny: 1. PAS CZOŁOWY, 2. PAS ŚRODKOWY i 3. PAS ZEWNĘTRZNY.

Podział wielokrotny: 1. PAS PIERWSZY, 2. PAS DRUGI, 3. PAS TRZECI, 4. PAS CZWARTY, 5. PAS PIĄTY itd.

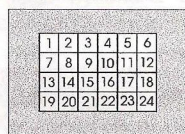
PODZIAŁ W KRZYŻ

Przy podziale w krzyż otrzymuje się cztery **POLA**:

1. POLE PIERWSZE, 2. POLE DRUGIE, 3. POLE TRZECIE, 4. POLE CZWARTE.

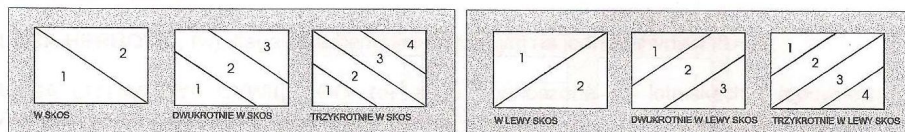
PŁAT SZACHOWANY

Przy podziale szachowanym otrzymuje się **POLA**.

Płat szachowany powstaje przez podział płata liniami poziomymi i pionowymi na pola kwadratowe. Kolejność pól podaje się od lewej do prawej i od góry do dołu. W opisie należy podać liczbę pól pionowo i poziomo (przykład na rysunku: 4H x 6L).

PODZIAŁ W SKOS I W LEWY SKOS

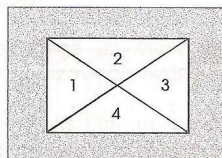
Przy podziale w skos i w lewy skos otrzymuje się **POLA**.

Podział prosty: 1. CZOŁOWE, 2. ZEWNĘTRZNE.

Podział dwukrotny: 1. CZOŁOWE, 2. ŚRODKOWE, 3. ZEWNĘTRZNE.

Podział wielokrotny: 1. PIERWSZE, 2. DRUGIE, 3. TRZECIE, 4. CZWARTE, 5. PIĄTE itd.

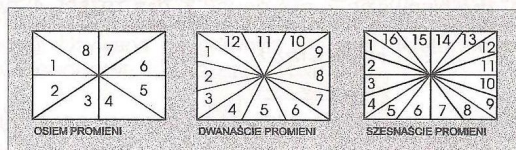
PODZIAŁ W KRZYŻ SKOŚNY

Przy podziale w krzyż skośny otrzymuje się **POLA**:

1. CZOŁOWE, 2. GÓRNE, 3. ZEWNĘTRZNE, 4. DOLNE.

PODZIAŁ PROMIENISTY

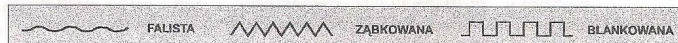

Przy podziale promienistym otrzymuje się **POLA**.

Wszystkie linie (promienie) zaczynają się w środku płata. Cztery z nich zawsze łączą środek z rogami. Między końcami pozostałych linii zachowane są równe odległości na skrajach.

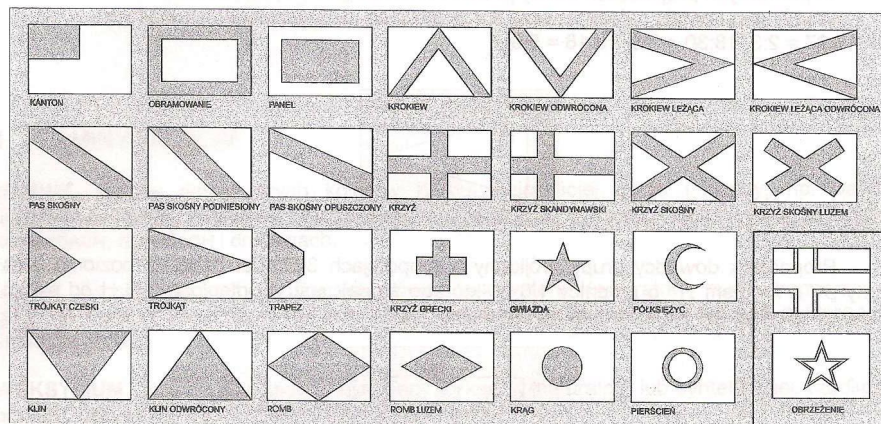
Kolejność pól podaje się od górnej części pola czoła w kierunku odwrotnym do ruchu wskazówek zegara.

LINIE PODZIAŁU

Na ogół płat dzieli się liniami prostymi. Spośród innych linii podziału najczęściej występują: linia falista, ząbkowana i blankowana.

6. PODSTAWOWE FIGURY

1. Figury mogą mieć różne rozmiary. Kanton może być mniejszy lub większy od GÓRY CZOŁA. Trójkąt czeski może mieć różną wysokość (podstawą jest zawsze SKRAJ CZOŁOWY).
2. Jeśli krokiew, krzyż skośny, kliny lub romb nie dotykają skrajów PŁATA podaje się, że są luzem (np. romb luzem).
3. Pasy skośne ułożone w drugą stronę niż na rysunku nazywane są pasami skośnymi w lewo (np. pas skośny w lewo, podniesiony).
4. Figura w pozycji innej niż normalna (w pionie lub poziomie) jest odwrócona (np. krokiew leżąca odwrócona, klin odwrócony).
5. Części czoła przy krzyżu skandynawskim są na ogół kwadratami.
6. Każda z figur może być obrzeżona (na rysunku podano krzyż skandynawski obrzeżony i gwiazdę obrzeżoną).
7. Każda z figur może być umieszczona na panelu. Figury luzem mogą mieć różne pozycje na płacie oraz występować na innych figurach.
8. Pojęcie „gwiazda” odnosi się tylko do gwiazdy pięcioramiennej. Jeśli gwiazda ma inną ilość ramion należy to podać w opisie (np. gwiazda ośmioramienna).
9. Szerokość, długość i inne niezbędne wymiary (np. średnica) figur podaje się w formie proporcji do szerokości (H) flagi.

7. OPIS WEKSYLIUM

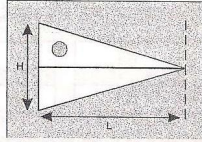
Opisując weksylium podaje się:

1. Rodzaj i odmianę oraz formę weksylium.
2. Kształt (tylko jeśli nie jest to prostokąt).
3. Proporcje płata (H:L) oraz jego części składowych (języki, jaskółczy ogon).
4. Podział płata i barwy poszczególnych części.
5. Figury, ich barwy i pozycje.
6. Symbolika.
7. Daty ustanowienia i używania weksylium.

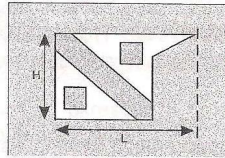
PRZYKŁADY OPISU:

W poniższych przykładach barwy podano w formie „X”, „Y”, „Z”.

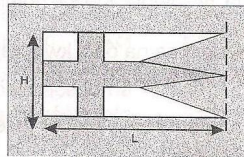
Wszelkie proporcje należy zawsze sprowadzić do najmniejszego mianownika (np. $18:27 = 2:3$, $18:30 = 3:5$, $10:18 = 5:9$).

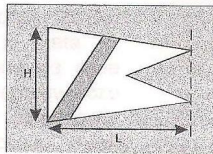
Proporzcyk dowódcy grupy, trójkątny o proporcjach 3:5. Płat dzielony poziomo, pas górny „X” z kręgiem „Y” o średnicy $1/6 H$, którego środek jest w odległości $1/6 H$ od skrajów czoła, skrajów górnego i linii środkowej; pas dolny „Z”.

Flaga miejska Ypsilonu, prostokątna z językiem ostrym u góry. Proporcje 8:13, długość języka $1/2 H$, szerokość języka $1/4 H$. Na płacie „X” pas skośny w lewo „Y” między dwoma kwadratami „Z” o boku $1/4 H$ każdy, umieszczonymi w równej odległości od skrajów i brzegu pasa skośnego.

Flaga urzędowa Yplandii, prostokątna z trzema językami ostrymi. Proporcje 8:17, długość języków równa H , szerokość języków $1/3 H$. Płat „X” z krzyżem skandynawskim „Y”.

Proporzcyk klubu żeglarskiego Ysmarina, zwężający się i zakończony jaskółczym ogonem. Proporcje 2:3, szerokość na końcu $5/9 H$, długość języków $2/3 H$. Płat „X” z pasem skośnym podniesionym „Y”, którego lewy brzeg dochodzi do skrajów górnego w odległości $5/9 H$ od skrajów czołowego.

THE WORLD ENCYCLOPEDIA OF FLAGS

Pod tym tytułem ukaże się w lecie w Wielkiej Brytanii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych i Australii obszerna książka o wszelkiego rodzaju weksyliach, używanych od starożytności do naszych czasów. Autorem tekstu oraz zdobią 256 stron książki jest Alfred Znamierowski - prezes naszego Towarzystwa.

Zamieszczamy obok informacje o tej książce, podane na skrzydełkach obwoluty.

THE WORLD ENCYCLOPEDIA OF FLAGS

ALFRED ZNAMIEROWSKI is one of the leading figures in vexillology and the world's foremost flag artist. He began publishing numerous press articles on flags in the 1960s, and since 1965, he has conducted extensive vexillological research in Italy, France, Germany and the United States, where he lived and worked for many years, continuing his flag research.

In 1978 Alfred Znamierowski established the Flag Design Center in San Diego, USA, which in 1981 became a member of the International Federation of Vexillological Associations. During the last 20 years, thousands of his illustrations have been published in encyclopedias, books and journals in Germany, USA, Sweden and Poland. He has also designed flags

and arms for many cities, communes, commercial firms and individuals.

In 1994, Alfred Znamierowski returned to Poland, which is where he was born. His Flag Design Center

continues to thrive under the name of Instytut Heraldyczno-Weksylogiczny (Institute of Heraldry and Vexillology). The files of the institute contain thousands of specifications, laws and regulations relating to international, national, subnational and civic flags and arms, and form one of the largest collections in the world.

THE WORLD ENCYCLOPEDIA OF

FLAGS

Throughout the ages, flags have been a means of cultural and national identity and communication. From military standards flown in battle thousands of years ago, to painted faces at football matches and other sports fixtures, ensigns and emblems have always been a means of representation for groups and associations throughout the world.

The World Encyclopedia of Flags is the definitive new visual reference to all the international flags. Compiled by a leading authority, the work is an exhaustive and up-to-date summary of world flags, from the largest countries to the smallest states.

Part I, *Flags Through the Ages*, starts with *The Origin and Development of Flags*, a fascinating overview of flags through history, from the earliest Egyptian standards dating from 3100 BC, and the classical and medieval periods, through to flags of maritime nations of the nineteenth century. *All About Flags*

then deals with the wealth of shapes and patterns in flag design developed through the ages, as well as with the techniques of making flags, flag terminology, usage and flag etiquette.

Emperors, Kings and Presidents

depicts all the most important royal standards and presidential flags at each significant period in history, illustrated from the 14th century up to the present day. *Government Flags* includes departments and agencies, governors, police and coast guards. *Military Signs* deals with their role in identifying troops on the field, symbolism and ceremonial uses. *Navy Ensigns and Flags* charts all the flags used at sea by the armed forces. *Merchant and National Flags* covers all civil ensigns patterned on existing flags, and *Politics*.

Revolt and Conflict presents a detailed account of all the flags of aspiring nations and many political movements.

Part II, *The World of Flags*, covers all flags in current use, including *International Organizations*, *Countries and their Territories*, *Provinces and Civic Flags*, and *Flags of Peoples and their Causes*. Each flag is beautifully illustrated with information on its political status, geographic position, area, and population, where relevant.

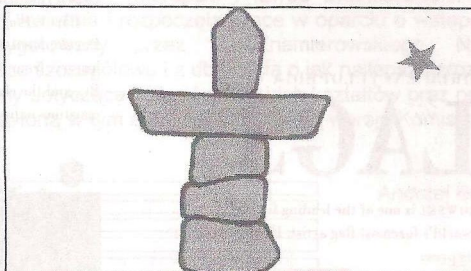
The World Encyclopedia of Flags is both a stunning reference book and an invaluable educational sourcebook. Fascinating and compelling, it offers historical, geographical and political insights into one of our most ancient forms of identification and communication.

W najnowszym numerze *The Flag Bulletin* (Nr 185, rok 1999) Whitney Smith podaje następującą definicję WEKSyliUM:

Weksylium to zamierzona kombinacja barw i kształtów w symbolu przedstawionym zazwyczaj na kawałku tkaniny lub innego lekkiego materiału, stworzone by służyć komunikacji politycznej lub społecznej między użytkownikiem lub użytkownikami i jedną lub więcej osobami.

W dniu 1 kwietnia 1999 r. ujawniono wzór flagi NUNAVUT - nowego terytorium Kanady. Płat dzielony jest pionowo na dwa pasy - żółty i biały. Pośrodku jest czerwony *inuksuk* - kamienny posąg, który eskimosi Inuit stawiają dla orientacji na szlakach polowań. Niebieska gwiazda w górnym rogu części swobodnej to *Niqirtsuituq* - Gwiazda Polarna od najdawniejszych czasów pomocna przy nawigacji. Ponieważ jest niezmienna, symbolizuje niezmiennie przywództwo starszyzny w społeczności.

Flaga Nunavut

W dniu 27 maja b.r. w holu ratusza w Płocku otwarto kolejną prezentację wystawy „Godło i barwa Polski samorządowej”. Patronat nad tą ekspozycją objął prezydent miasta Płocka Pan Stanisław Jakubowski. Otwarcia wystawy towarzyszył hejnał miasta. Wystawa potrwa do końca czerwca.

W czasie pielgrzymki Papieża Jana Pawła II głównym motywem dekoracyjnym były barwy papieskie: żółto – białe. W trakcie oficjalnego powitania na lotnisku w Gdańsku były trzy maszty: na środkowym była flaga Polski, na lewym flaga Watykanu, a na prawym flaga żółto – biała o układzie barw jak na fładze Watykanu lecz bez herbu.

W dekoracjach ulic i placów występowała flaga Watykanu (najczęściej o proporcjach takich jak flaga Polski, rzadko kwadratowa). Bardzo często używane były flagi z poziomymi pasami: częściej żółto – białe, rzadziej białe – żółte. Niekiedy barwom papieskim i fładze narodowej towarzyszyła flaga gminy. Tak było na przykład w gminach warszawskich: Białoleśce i Targówku.

W trakcie mszy i innych uroczystości można było zaobserwować także wiele innych flag. Obok białe-niebieskich flag maryjnych pojawiały się flagi miejskie i gminne, choć było ich stosunkowo niewiele.

Kilkakrotnie można było zobaczyć interesującą flagę Zakonu Dominikanów. Jej płat dzielony jest promieniście na osiem pól o barwach: białej i czarnej.

Były także flagi innych państw. Rosji (w Elblągu), Litwy i Białorusi (Elk, Drohiczyn), Ukrainy (Zamość), Słowacji i Węgier (Stary Sącz).